

Tri od teh tekem so bile kar naporene, vendar so bili v njih doseženi rekordi za mojo starostno skupino.

Druge osebe bodo morda potrebovale več ali manj tekočine, pač odvisno od napora, aklimatizacije in individualnih lastnosti. Nikakor ne podpiram mnenja, da je treba zmanjšati pitje vode in tako preprečiti razredčevanje telesnih tekočin. Tudi ne podpiram mnenja, da se ne sme nadomeščati izgubljene soli.

Dr. Robert Laird, ki že leta nadzoruje tekmovalce in tekmovalke na tekmovalju »Iron(wo)man« in ki tekmuje tudi sam, mi je povedal, da

se je pojavnost hiponatriemije močno zmanjšala tako, ko se je povečala poraba nadomestne tekočine »Exceed«.

In še zadnji nasvet: če jemljete nekatera zdravila, se pred tekmo posvetujte s svojim zdravnikom. Nekatera zdravila zavirajo izločanje vode in tako lahko povzročijo hiponatriemijo.

Če na hitro povzamem, lahko tekmo skoncentriramo v tri bistvene sestavine: vzdrževati vodo v telesu, zrak v zračnicah in nasmeh na obrazu.

Naj vas varujejo oblaki na nebu in vaš hrbet naj hladi veter!

Prevedel prof. dr. Marjan Kordaš.
Objavljeno v Sledih,
glasilu PD dr. Gorazd Zavrnik,
št. 14, 1991, str. 11–14.

ZAMOLČANO DEJANJE IN ZAMOLČANA KNJIGA

PRVI SLOVENSKI HIMALAJEC

DINKO BERTONCELJ

V letu 1956 je izšla v Buenos Airesu slovenska knjiga z naslovom *Daulagiri in podnaslovom Slovenec v argentinski odpravi na Himalajo*. V njej slovenski rojak **Dinko Bertonec** opisuje svojo pot z odpravo na to 8172 metrov visoko goro v srednjem Nepalju. S tem se je Slovenec vključil v takrat razmeroma maloštevilno mednarodno gorniško elito vrhunskih plezalcev-himalajcev. V teh gorah je postavil nov mejnik v zgodovini slovenskega planinstva v Argentini. Dinkov delež pri uspehih te odprave je bil nesporno velik, večji, kot ga v svoji skromnosti opisuje in priznava v knjigi.

Naj ob tej priložnosti napišemo nekaj besed o Jeseničanu Dinku Bertonecu.

Bilo je 1. januarja 1944, ko se je petnajstletni Dinko vračal domov s svojim očetom. Stopila sta skozi vrtna vrata in se napotila proti hiši. Nenadoma se je iz teme prikazalo dvoje postav. Zarožljala je brzostrelka. Brez besed se je zrušil oče Bertonec ob sinu. Dinko je zaman skušal pomagati očetu in ga priklicati v življenje.

Šestnajst mesecev po tem dogodku so postali tisti, ki so Dinku usmrtili očeta, gospodarji slovenske dežele. Dinko je kot tisoči drugih nastopil pot izgnanstva. Začela so se njegova begunska leta.

Po petih letih bivanja v Argentini se je tesno povezal z deželno južnih jezer. Vključil se je v argentinsko gornišvo. Začrtal je nove smeri v bariloških stenah, nenehno je sodeloval z mnogimi argentinskimi planinskimi društvi in predvsem Clubom Andino Bariloche ter z njihovimi gorniki dosegel najvišji vrh Patagonije San Valentin.

Vrh njegovega planinskega kulturnega delovanja je knjiga *Daulagiri*. Na 120 straneh je Dinko Bertonec opisal celotno pot argentinske odprave na to težko dostopno goro. Knjiga je opremljena z 58 fotografijami. V dodatku knjige je opisana oprema, ki jo je nosila argentinska odprava s seboj, nadalje je navedena tudi literatura o *Daulagiriju*, na koncu pa se bralec lahko seznanj z vsemi štirinajstimi osemtisočaki.

Prav na koncu knjige je napisal Dinko Bertonec po letu in pol od svojega vzpona na Daulagiri tele vrstice:

»Poldrugo leto je preteklo od takrat. Križem kražem sem prehodil bariloške gore, obiskal sem Lanín, tekmoval v dveh zimah na katedralskih smučiščih. Tegobe in napor dolge borbe na *Daulagirijevih* strminah so pozabljene.

Od časa do časa ogledujem fotografije *Daulagirija* in rad se zatopim v ledena pobočja himalajskega orjaka. V glavi mi spet zablesti so njegove ledenikov, zamika me bela črta vršnega grebena. Takrat mi vselej zazveni v ušesih vprašanje, ki mi ga prijatelji in znanci tolikokrat postavljajo:

»Ali bi šel znova na *Daulagiri*, Dinko?«

Brez pomisleka odgovarjata misel in želja:

»Da.«

Knjiga »*Daulagiri – Slovenec v argentinski odpravi na Himalaji*« je izšla v Buenos Airesu leta 1956. Izdala in založila jo je Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu, opremil pa jo je **Milan Volovšek**.

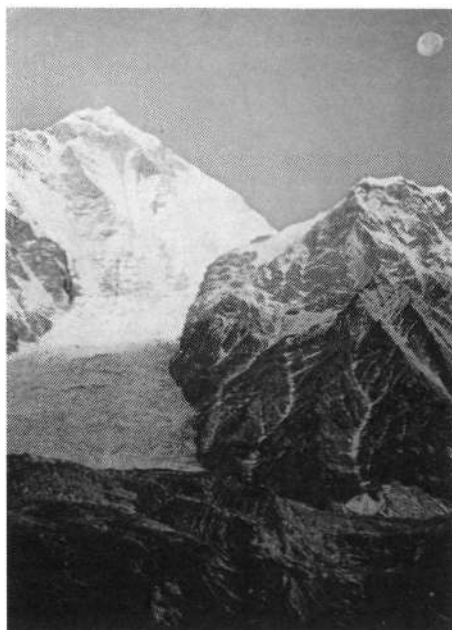
(Pripravil: Miloš Likar)

O svojem himalajskem podvigu je prvi slovenski himalajec, o katerem do pred kratkim v Sloveniji nismo smeli nič vedeti, napisal še več reportaž. Iz argentinskega slovenskega tiska ponatiskujemo eno od teh, ki je izšla sredi petdesetih let. (Op. ur.)

POVABILO NA DRŽAVNO ODPRAVO

Francisca Ibañeza, Paca, sem spoznal februarja 1953, ko je na svojem poročnem potovanju obiskal Bariloche. Skupaj sva preplezala Katedralski stolp. Upravičeno je slovel kot izvrsten plezalec in tudi kot človek mi je postal izredno simpatičen. Govoril mi je o nameravani odpravi v Himalajo, toda njegovi načrti takrat še niso imeli določene in končne oblike. Pobudo za to odpravo mu je dal Francoz **Lionel Terray**, junak v Anapurne, ko se je leta 1951 mudil v Argentini kot član francoske odprave na Fitz Roy.

Sredi zime, ko smo se na katedralskih smučiščih urili za smuške tekme, se je med nami

Himalajsko sonce in himalajska luna nad Daulagirijem

pojavi **Gerhard Watzl**, s katerim sva se sprijateljila v plezalni šoli **Luisa Depasseja**. Prinesel mi je Ibañezovo povabilo, naj se udeležim odprave na Himalajo, ki naj bi leta 1954 poskusila splezati na goro Daulagiri (8167 m) v srednjem Nepalju. Na ta vrh, enega od štirinajstih osemtisočakov, je prav to leto v predmonsunski dobi poskušala splezati švicarska odprava iz Züricha. Švicarji so raziskali še neznana severna pobočja in se vrnili prepričani, da je vzpon v tej smeri možen, dasi precej težak. Prvo odpravo na Daulagiri nasploh pa so poslali Francozi pod vodstvom **Maurica Herzoga** leta 1950. Tedaj so ugotovili, da je gora po pobočjih, ki so jih oni raziskovali, nedostopna.

Septembra sem obiskal Buenos Aires. Sestal sem se z Ibañezom in Watzlom, ki sta mi povedala, da so vse priprave že precej napredovale. Brž sem se odločil in obljubil svoje sodelovanje, saj sem tako dobil priložnost urediti sen vseh planincev sveta. Paco je uspešno podprl moja prizadevanja pri reševanju formalnosti, ki so (kot vedno v podobnih primerih) predstavljala vzpon šeste stopnje po uradih in skozi krivuljaste žlebove birokratskih postopkov. Januarja 1954. leta sem spremljal Paca v Mendoza in povzpela sva se na Cerro Rincón (5500 m). Medtem je bila večina materiala že na poti v Bombay, kamor smo ga poslali 20. decembra s tovornim parnikom. V Buenos Airesu so se zbrali še drugi člani odprave. Skupino plezalcev smo sestavljali poročnik **Francisco Ibañez** (vodja odprave), **Gerhard Watzl**, **Alfredo Magnani**, **Fernando Grajales**, Čilenec **Roberto Buequets** in jaz. Narednik **Felipe Godoy** je imel na skrbi mostove in razstreljevanje, arhitekt **Jorge Iñarra Iraegui** snemanje filma o odpravi, **dr. Antonio Riuz Beramendi** je bil

zdravnik, **Angel Gil** radiotelegrafist in **Hugo Benavidez** kuhar.

Preden smo odrinili v Indijo, je vse člane odprave sprejel Njegova Ekscelenca predsednik republike **general Peron**, ki je imel največ zaslug, da je odprava sploh lahko šla na pot. Predsednik je bil zelo ljubezniv in tudi točno poučen o naših načrtih in ciljih.

70 KONJ, 400 NOSAČEV, 14 ŠERP

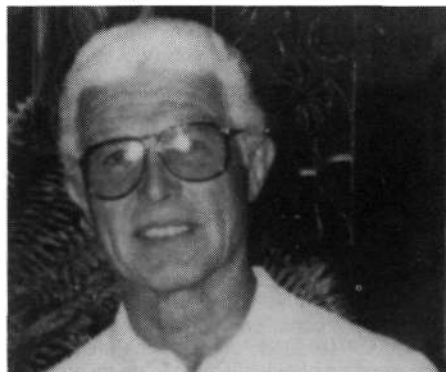
Iz Buenos Airesa smo odleteli z letali Aerolinas Argentinas v več skupinah. Nekateri so morali urediti še nekatere zadeve v Evropi, predvsem nabaviti kisikove dihalne naprave in fotografski material. Paco, Watzl in Ruiz so se v Švici sestali s člani švicarske odprave, ki so leto dni prej poskušali priplezati na Daulagiri. Tako so zvedeli podrobnosti o poteh in ovirah.

Nekaj dni pred mojim odhodom, ki je bil določen za 17. februar, me je bridko zadela nepričakovana vest o nesreči na Painu. Smrt mojega najboljšega tovariša iz naveze **Tončka Pangerca**, s katerim sva opravila toliko vzponov na argentinskem jugu, me je močno potrla in res sem izgubil voljo, da bi šel na pot. Toda razgibanu potovanju in veliko novih vtisov iz neznanih dežel, pa najrazličnejši posli, s katerimi sem se moral ukvarjati, so me na srečo raztresli in zabrisali porazen občutek. Vrnili sta se mi zaupanje vase in volja, dve zelo potrebni lastnosti pri takem izrednem podvigu.

Naše bivanje v Indiji je bilo kratko. S pomočjo argentinskih diplomatskih zastopnikov je Paco naglo uspelo rešiti zapletene carinske in birokratske postopke. Dva člana odprave sta v Bombayju prevzela material in ga spremljala po železnici do Nautanve na indijsko-nepalski meji. Tam smo se zbrali vsi člani odprave in tam so nas tudi pričakovali šerpe in njihov sirdar, 14 po številu. Iz Nautanve smo prepeljali 14 ton težko prtljago s tovornimi avtomobili v Bairavo v Nepalju in od tod z letalom prek tropskih džungel v Pokaro, od koder se nudijo veličastni pogledi na gorske verige Anapurne. Tam smo zaključili potovanje z mehaničnimi vozili.

Dne 15. marca smo krenili dalje, ves pohod do vznožja gore pa je trajal skoraj tri tedne. V prvih etapah smo se do Benija poslužili kakih 70

Dinko Bertonec leta 1991

konj, v Beniju pa smo najeli nosače-kulije, med njimi mnogo žensk. 26. marca smo prispeli v Muri, zadnje večje naselje. Tu smo najeli še nekaj nosačev, tako da jih je bilo v celoti 400.

Matično taborišče smo postavili na robu brezovega gozda v višini 3500 metrov. Oklepale so ga do 7000 metrov visoko se vzpenjajoče strmine snega, s katerih so se pogosto trgali plazovi in bobneli v nižine. Tu smo odslovili skoraj vse kulije, ostalo jih je le še kakih 30. Šerpe pa smo privajali plezi v ledu.

Dolgi kilometri umazanega ledenika so nas še ločili od prave baze (taborišča I) na podnožju gore. Zato smo posnemali Švicarje in uredili vmesno skladišče na ledeniku. Ko smo spravili nekaj prtljage do tega kraja, smo v začetku aprila postavili taborišče I v zgornji strugi ledenika (4500 m) v ogromnem kotlu, ki ga oklepajo stene Daulagirija na eni in nebotična pobočja Daulagiri Himala na drugi strani.

VZPON DO VIŠINSKE BAZE

Prva skrb odprave je bila zdaj transport materiala do taborišča I. Za to delo smo uporabili vse razpoložljivo moštvo: člane odprave, šerpe in kulije, ki so nam še ostali. Prenos je trajal mesec dni. Razdalja med matičnim taboriščem in taboriščem I je znašala 15 kilometrov, višinska razlika pa 1000 metrov.

Medtem je manjša skupina odšla na ogled v smeri švicarske odprave. Ta smer se vije po grebenu, ki vodi z ledenika Majangdi do prave stene, ki se začne strmo vzpenjati v približni višini 5700 metrov in sega do severozahodnega vrhnjega grebena kakih 2000 metrov višje. Urediti višinsko bazo ob vznožju severne stene, povezati jo z dvema vmesnima taboriščema s taboriščem I in spraviti tja gor vse potrebno za ureditev višinskih taborišč in za končni naskok, to so bili problemi, ki jih je bilo treba rešiti v prvem obdobju naskoka.

Že med prvim ogledom smo postavili taborišče II (5000 metrov dne 13. aprila) in III (5500 metrov dne 14. aprila) na grebenu, ki sem ga že omenil. Ibañez in Watzl sta z dvema šerpama prodrla še malo naprej v zmešnjavi serakov, ki se kopičijo za taboriščem III. V drugem poskusu smo med stolpi in bloki našli prehod skozi leden slap. Ves ta del poti ni ravno težak, a je precej zapleten, utrudljiv in razmeroma nevaren, ker se seraki neprestano lomijo. 24. aprila smo postavili taborišče IV v višini 6000 metrov.

Vreme je bilo v prvih dneh (kot tudi pozneje) zelo enolično. Ko smo zjutraj lezli iz spalnih vreč, je bilo nebo jasno. Popoldne se je pooblačilo, začelo se snežiti in zapadlo je nekaj snega. Ponoči se je znova zjasnilo. Tako je svež sneg skoraj vedno zamel naše sledi in zjutraj smo morali gaziti znova. Brž sem tudi ugotovil, da so časi za vzpone v Himalaji močno nesorazmerni s hojo navzdol, in sicer v dosti večji meri kot v drugih gorah. Po poti, ki smo jo opravili v štirih urah vzpona, smo zlahka sestopili v pol ure. Opazil sem tudi, da se višina med 5 in 6 tisoč metri ne občuti posebno in da mi pomanj-

Daulagiri in Tukuče nad tipično tibetansko vasico

kanje aklimatizacije pravzaprav ni škodilo. Pozneje tudi mendoški tovariši niso prenašali višine bolje kot Watzl in jaz, čeprav nisva imela posebnih izkušenj v gorah nad 5000 metrov.

26. aprila smo nehali prenašati material do taborišča I in Paco je odslovil kulije. Dne 1. maja smo se člani odprave za mesec dni poslovili od taborišča I, se porazdelili po vmesnih taboriščih in prenašali material navzgor. Z Grajalesom sva opravljala to delo med taboriščema III in IV skozi ledeni slap. V taborišču IV sta se nastanila dr. Ruiz Beramendi in Inarra skupaj s čelno skupino plezalcev, v kateri so bili Ibañez, Watzl in njuni šerpe. Vzpostavili smo tudi brezžično zvezo med taboriščema IV in I.

Ščasoma so spodnja taborišča postala udobna. Poleg šotorov smo v snežne strmine skopali votline, ki smo jih uporabljali za obednico, kuhinjo ali (v IV) za zdravniško sobo. Nizke zračne temperature so nas prisilile, da smo zelo zgodaj zlezli v spalne vreče. Včasih smo čutili nekakšen poseben zračni pritisk, ki je deloval neprijetno na naše živce in nam nakopal sitnost in nervoznost. Nekaj šerp je zbolelo.

Dne 5. maja so Paco, Watzl in dva šerpi prvič dosegli kraj, kjer je pozneje stalo taborišče V, 200 metrov pod »hruško«; tako so Švicarji imenovali ogromno, tisoč metrov visoko skalno vzboklino v steni Daulagirija, ki je značilna za spodnji del 2000-metrške stene. Povprečna strmina »hruške« znaša okrog 50°. Do 9. maja je bilo naposled postavljeno taborišče V v ledeniški razpoki (6300 m). Kraj je bil dobro izbran, kajti nad razpoko se je vzpenjala previsna ledena stena in plazovi svežega snega so se usipali čez šotore, ki so se skrivali v tem

naravnem zavetju. Taborišča smo postavljali na istih krajih kot Švicarji prejšnje leto.

Do tod je šlo vse prav dobro in organizacija je izvrstno delovala. Ibañez se je izkazal kot izvrsten organizator. Vse načrte je dobro premislil in tudi poskrbel, da so se točno izvedli. Toda v prvih dneh maja je vodja odprave začel bolehati. Sprva se ni hotel vdati in je vztrajal v taborišču IV, kasneje, ko se je njegovo zdravstveno stanje slabšalo, pa je 1. maja sestopil v taborišče I, da se tam pozdravi. Naročil mi je, naj ga nadomestim v čelni skupini.

13. maja sta šerpi Ang Nyima in Phurba Gyalgen gazila proti taborišču V. Za njima sva šla Watzl in jaz. Privrkat sem dosegel višino 6300 metrov. Razgled od tu je bil dosti bolj razsežen kot iz nižinskih taborišč. Na obzorju so vstajale številne nove verige Himalaje, kajti Daula Himal s svojimi nepristopnimi stenami na severu in severozahodu in Tukuška špica na severovzhodu že niso več ovirali pogleda in oko je moglo prosto bloditi v daljo in hiteti med neštetimi snežnimi vrhovi.

VIŠINSKA TABORIŠČA

15. maja so trije šerpe, in sicer Pasang, Sitar in Pemba, zgazili gaz do začetka »hruške«. Dan pozneje smo že ob pol petih odšli iz šotora, da bi našli primeren prostor za taborišče VI. Potrebovali smo kake tri ure do »hruške« in devet ur in pol, da smo jo obšli in dosegli njen vrh. V začetku so nama šerpe nosili kisikove dihalne naprave in tudi gazili. Kasneje sva si z Watzlom nadela dihalne naprave in jih pri hoji uporabljala. — »Hruško« smo obšli na levi. Najprej smo se vdiral do kolien v mehkem snegu, višje zgoraj pa smo naleteli na skorjastega, ki je pokrival plast pršiča na skalnih plateg in ki se je prav tako vdiral. Napredovali smo torej zelo težko. Zaman sva gledala za kakšnim primernim krajem in ko sva se naposed na 7000 metrih obrnila, sva morala priznati, da bo treba upoštevati švicarski nasvet in z dinamitom pripraviti prostor za taborišče VI.

17. maja sva se vrnila v taborišče IV in Pacu poslala obširno poročilo ter ga prosila, naj takoj pošlje Godoya, da začne razstreljevati. Ta se je res prikazal že takoj naslednji dan. V enem samem dnevu je premeril razdaljo med I in IV, kar je v tistih okoliščinah prav izredno gorniško dejanje.

21. maja sva se z Godoyem povzpela na višino 7000 metrov. Tokrat sem lažje hodil kot prvič. Snežne razmere so bile ugodnejše, stopala sva na trda tla in ni se nama vdiral. Hodila sva naglo in šerpe so ostali daleč za nama. Do vrha »hruške« sva prišla v šestih urah. Nemudoma sva se spravila na delo. Skala je bila še kar primerna za razstreljevanje. Močno pa sva se zmotila v času, ki je bil za to delo potreben. Ne Godoy ne šerpe niso prinesli s seboj spalnih vreč in prebili so dve zelo mrzli noči v višini 7000 metrov. Razstreljevanje je trajalo skoraj tri dni.

Kot slednjič vse mine, sva končno tudi midva opravila svojo nalogo in pripravila dovolj široko

polico za dva šotora. Tako je bilo postavljeno taborišče VI. Godoy se je poslovil in odšel s šerpami v dolino.

Naneslo je tako, da sem ostal deset dni v taborišču VI. Mislim, da je višina, pa tudi nezadostna prehrana izdatno oslabilo mojo fizično odpornost. Če danes pregledujem svoje zapiske, vidim, v kakšnem nervoznem in brezbriznem stanju sem bil takrat. Preskrba z živilji je bila nezadostna in neredna. Z Ibañezovo boleznijo je začela vsa organizacija podjetja pešati.

24. maja sta prišla v taborišče Watzl in Ang Nyima, dan pozneje pa sta šerpa Pasang, ki je edini ostal z menoj, in Ang Nyima opravila izvidniški pohod navzgor. Držala sta se levo od švicarske poti in vršni greben dosega brez vsakršnih večjih težav. 26. maja sta prišla Ibañez in Magnani. Paco je dejal, da se počuti dobro in je bil optimistično razpoložen.

29. maja je večja skupina šerp prinesla potrebno opremo, da bi postavili taborišče VII in z vsem potrebnim smo se 30. maja začeli vzpenjati proti grebenu. Štirje člani odprave (Ibañez, Watzl, Magnani in jaz) in pet šerp smo plezali v navezah po dva zadnji del severne stene. Krenili smo naprej po ledeniku rahlo proti levi in potem plezali 200 metrov visok strm in ozek žleb, poln snega. V bližini slemena smo se obrnili proti desni in skozi sedem metrov visok kamin dosegli stranski greben, ki se po nekaj metrih združi z glavnim severozahodnim grebenom.

Magnani in šerpe niso uporabljali kisikovih dihalnih naprav. Ang Nyima, moj tovariš v navezi, je hodil otovorjen in brez kisika prav tako naglo kot jaz, ki sem vdihaval dodatno količino potrebne plina in nisem nosil drugega bremena kot dihalno napravo in osebno opremo.

Zelo neprijeten je bil oster mrz. Mislim, da sem v žlebu staknil prve ozeblin. Z nočjo smo dospeli na greben in poskusili postaviti za taborišče VII dva šotora, kot smo pač mogli. Enega smo oprli na skale in drugega postavili v snežno strmino. Nog nisem več čutil...

(Nadaljevanje prihodnjici)

Smrtna strela na Manasluju

Med sestopom z 8156 metrov visokega Manasluja v Himalaji sta se v enem mesecu smrtno onesrečila mednarodno znana južnotirolska alpinista Karl Grossrubatscher in Friedl Mutschlechner. Zaradi slabega vremena sta se že na višini 7500 metrov odpovedala nadaljevanju vzpona in sta začela sestopati. Med sestopom sta se ločila. Hans Kammerlander, ki je bil skupaj z Reinholdom Messnerjem že na nekaj osemtisočakah in je vsekakor zelo izkušen alpinist, jima je šel naproti in se je na višini približno 5500 metrov na nekoliko bolj strmih predelu srečal z Mutschlechnerjem, oba skupaj pa sta potem pod neko strmino našla mrtvega Karla Grossrubatscherja z zlomljenim tlinikom. Ni znano, iz kakšnega vzroka je ponesrečeni alpinist zdrsnil, saj je šlo za »izjemno lahek predel«.

Mutschlechner se je kmalu potem vnovič odločil za vzpon proti vrhu, pa ga je v glavo zadela strela. Kammerlander, ki je ostal nepoškodovan, je lahko ugotovil samo njegovo smrt in ga je na kraju nesreče pokopal. Drugi člani odprave so se nepoškodovani vrnili v bazni tabor.

V tej odpravi je sodelovalo enajst alpinistov iz Južne Tirolske.